

need to develop and implement a differentiated approach to the learning process of students with different initial preparedness. Differentiation of learning content has certain characteristics. It helps students to deepen into the content of specific professional disciplines that are crucial in shaping a future professional and involves adapting the content, techniques, methods and forms of work to the individual characteristics of students, deepens the level of research and learning. As exemplified in teaching discipline «Massage» the carried out research is described with the purpose of exposure of efficiency of the differentiated teaching in the conditions of heterogeneity of academic groups with the different level of initial preparedness. The methods of differentiation of educational process are exposed by dividing of heterogeneous groups into two homogeneous sub-groups with the different level of initial preparedness. One of them consisted of novices, and another one from junior specialists, entering the academy on the second year of studying. The results of the experiment showed that compliance of differentiated approach with the educational process while learning discipline "Massage" significantly increased the willingness of future specialists of physical training for professional activity and contributed to the development and awareness of their professional growth.

Keywords: multi-level training differentiated teaching, initial preparedness, heterogeneous groups.

Подано до редакції 02.04.14

УДК 613:796.007.5

Р. В. Жалій

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

У статті висвітлюються організаційно-педагогічні характеристики процесу формування валеологічної компетентності студентів технічних ВНЗ України через розгляд особливостей професійно-прикладної фізичної підготовки на основі аналізу «Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах».

Ключові слова: валеологічна компетентність, фізична культура, масовий спорт, професійно-прикладна фізична підготовка.

Сучасна молода людина, котра здобула певний освітньо-кваліфікаційний рівень у ВНЗ України, володіє певною сумою знань, має конкретний набір сформованих навичок та певний рівень загальної культури, бо в ході навчально-виховного процесу такі завдання були реалізовані педагогічним колективом. Проте сьогодні дуже важливою, на нашу думку, постає валеологічна компетентність, рівень сформованості якої у студентів технічних вишів, як правило, є невисоким, оскільки її не формували у процесі вивчення основних дисциплін навчального плану галузі знань і напряму підготовки.

Актуальність проблеми визначається потребою у вихованні валеологічної компетентності як однієї з важливих і життєво необхідних компетентностей особи у зв'язку з загальним процесом зниження рівня рухової активності населення, зменшення інтересу молоді до занять фізичною культурою, погіршення стану здоров'я студентства. Тому ми визначаємо валеологічну компетентність студентів технічних університетів як складову їхньої життєвої компетентності, що знаходить свій прояв у знаннях, цінностях, мотивах, валеологічній позиції, діяльності щодо оздоровлення себе і своїх близьких, а також знайомих, колег та ін.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її

зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями. Вирішення цієї проблеми дасть можливість визначити оптимальні шляхи, форми, методи, прийоми формування культури здоров'язбереження, стійкої потреби у фізичному вдосконаленні, високого рівня фізичної культури молоді людини. Це можливе за умов теоретичного обґрунтування цих аспектів для реалізації такої мети в ході професійно-прикладної фізичної підготовки на заняттях з фізичного виховання у технічних ВНЗ, позанавчальних секційних заняттях, рекреаційній діяльності тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких розпочато вирішення цієї проблеми. Обрана нами проблема є далеко не новою, проте детально не розкритою в наукових публікаціях. Так, низка авторів узагальнюють питання компетентнісного підходу та вважають за необхідне його упровадження в навчально-виховний процес. До цієї когорти належить О.Богданов, І.Бургун, І.Зімя, О.Кобцева, О.Хуторський [4-7; 9]. Дослідження Т.Шаповалової присвячені формуванню здоров'язберезувальної компетентності та теоретичним питанням її глумачення [10]. В авторефераті дисертаційного дослідження С.Каролінської визначаються основні форми організації діяльності студентів з метою формування в них відповідних ціннісних орієнтирів, спеціальних

потреб в оздоровленні, руховій активності [3]. Предметом вивчення О.Гладощука стали педагогічні умови вдосконалення культури зміцнення здоров'я студентів вишів у системі фізичної культури [1]. Л.Долженко розкриває особливості фізичної підготовленості та функціональних можливостей студентів з різним рівнем фізичного здоров'я [2]. Проте комплексне дослідження з проблем формування валеологічної компетентності студентів технічних ВНЗ відсутнє.

Формулювання мети статті. Метою статті є висвітлення організаційно-педагогічних характеристик процесу формування валеологічної компетентності студентів технічних університетів України. Ця мета реалізується через низку завдань: висвітлення педагогічних умов реалізації цієї мети на основі аналізу норм підзаконних актів, зокрема, «Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах», затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України від 11 січня 2006 року №4.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. До педагогічних умов формування валеологічної компетентності студентів технічних університетів України ми відносимо особливості організації навчальної та позанавчальної діяльності студентів. Навчально-виховний процес здійснюється у вигляді професійно-прикладної фізичної підготовки. Останню розглядаємо принаймні в двох основних значеннях:

➤ як педагогічний процес, що має мету, зміст, кінцевий результат, запроваджується у вишах України як невід'ємна складова навчально-виховного процесу (в результаті вивчення навчальної дисципліни «Фізичне виховання» за програмами, що передбачають особливості майбутнього професійного спрямування, студенти повинні оволодіти прикладними вміннями й навичками, які є елементами окремих видів спорту; відбувається також акцентоване виховання окремих фізичних і спеціальних якостей, що особливо необхідні для високопродуктивної праці для майбутнього фахівця конкретної сфери реалізації; інший шлях визначається як набуття прикладних знань і вмінь застосування засобів фізичної культури і спорту в режимі праці й відпочинку з урахуванням мінливих умов праці, побуту та вікових особливостей);

➤ як багатофункціональна модель підготовки майбутнього фахівця з урахуванням найбільш істотних факторів, які впливають на його працездатність, форм зв'язку й ступеня взаємозалежності різних параметрів, включених у модель.

Основним підзаконним актом, що містить норми в сфері фізичної культури й спорту у ВНЗ України, є «Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах», затверджене Наказом Міністерства освіти і науки України від 11 січня 2006 року №4 [8]. Згідно цього документу, навчально-виховний процес з фізичного виховання та масовий спорт у сфері вищої освіти

ґрунтуються на таких основних принципах:

○ пріоритетності освітньої спрямованості процесу фізичного виховання та функціонального фактора в оцінюванні фізичного розвитку студентів;

○ багатокладності, що передбачає створення у вищих навчальних закладах умов для широкого вибору студентами засобів фізичного виховання для навчання та участі в спортивних заходах, які відповідали б їх запитам, інтересам, стану здоров'я, фізичній і технічній підготовленості, спортивній кваліфікації;

○ індивідуалізації та диференціації навчального процесу з фізичного виховання;

○ поєднанні державного управління і студентського самоврядування.

Організація навчально-виховного процесу з фізичного виховання та масового спорту покладається на керівника ВНЗ, котрий забезпечує прийняття управлінських рішень щодо створення необхідних умов для здійснення процесу фізичного виховання та масового спорту; включення в навчальні плани з усіх спеціальностей обов'язкових навчальних занять з фізичного виховання протягом усього періоду навчання, за винятком останнього випускного семестру, в обсязі 4 годин на тиждень та ін. На жаль, констатуємо факт відсутності такого уніфікованого підходу, оскільки в переважній більшості вишів фізичне виховання вивчається тільки в ході двох перших років навчання, що не є виправданим.

Передбачається, що організацію у вищому навчальному закладі в позанавчальний час спортивних заходів (змагань, розваг, ігор, свят, фестивалів тощо) здійснюють спортивний клуб, спортивний актив, студентська колегія, організаційний комітет [8].

Принагідно зазначимо про встановлені норми, що стосуються форм організації навчального процесу з фізичного виховання. Так, пункт 3.5.1. вказує: «Навчальний процес з фізичного виховання у вищих навчальних закладах здійснюється в таких формах: навчальні заняття, самостійна робота, контрольні заходи. Основними видами навчальних занять з фізичного виховання у вищих навчальних закладах є лекція (теоретичне заняття); практичне, семінарське, індивідуальне заняття; консультація». Однак, цей перелік не є вичерпним, тому диспозитивна норма пояснює, що вищим навчальним закладом може бути встановлено інші види навчальних занять з фізичного виховання.

То ж організація лекцій здійснюється, як правило, в аудиторіях ВНЗ для курсу, напряму підготовки, академічної групи. Тематика курсу лекцій визначається навчальною програмою з фізичного виховання. Зміст курсу лекцій повинен передбачати засвоєння студентами знань з основ теорії методики й організації фізичного виховання, спортивного виховання (тренування), фізичної реабілітації, масового спорту.

На практичних заняттях викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних (методичних, організаційних) положень фізичного

виховання, його спеціалізованих напрямів, масового спорту у вигляді бесіди та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань. Практичні заняття проводяться в спортивних залах, на спортивних майданчиках, стадіонах тощо, а їхня теоретична частина – в аудиторіях або в навчально-методичних кабінетах (навчальних лабораторіях), оснащених необхідними наочними, технічними, відео-комп'ютерними засобами навчання. Перелік тем практичних занять визначається навчальною програмою з фізичного виховання та має передбачати теоретичну (методичну, організаційну) підготовку, загальну фізичну підготовку, спеціальну фізичну підготовку, технічну підготовку тощо.

На семінарських заняттях викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до них студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами реферати, їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію.

Такий вид роботи, як індивідуальне заняття, організується та проводиться з окремими студентами з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних здібностей [8]. Аналізоване положення визначає також консультація як вид навчального заняття, за якого студент отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних (методичних, організаційних) положень чи аспектів їх практичного застосування.

Звернемо увагу, що навчальний час, відведений для самостійної роботи студента, регламентується навчальним планом з фізичного виховання і повинен становити не менше 1/3 та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу студента, відведеного на фізичне виховання.

Зміст самостійної роботи студента визначається навчальною програмою з фізичного виховання, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача. Самостійна робота студента з фізичного виховання забезпечується системою навчально-методичних засобів: підручником, навчальними та методичними посібниками, конспектом лекцій тощо. Методичні матеріали для самостійної роботи студентів з фізичного виховання повинні передбачати можливість проведення самоконтролю показників фізичного розвитку з боку студента [8].

Важливо зазначити, що для організації практичних, семінарських занять, консультацій студентів факультетів (відділень), курсів, груп розподіляють у навчальні секції кафедри фізичного виховання (предметної комісії) фізичного виховання, фізичної реабілітації, спортивного виховання та зараховують у відповідні навчальні групи. Так, навчальні секції кафедри фізичного виховання та відповідні навчальні групи комплектуються на першому курсі на початку навчального року з урахуванням спор-

тивних інтересів студентів, їх стану здоров'я, фізичної та рухової (технічної) підготовленості, спортивного кваліфікації.

До навчальної секції фізичного виховання кафедри розподіляють студентів, які під час анкетування виявили бажання займатися в цій секції відповідними видами рухової активності, визначеними в навчальній програмі з фізичного виховання. До навчальних груп навчальної секції фізичного виховання зараховують студентів, віднесених за станом здоров'я до основної чи підготовчої медичної групи, після проведення контрольного тестування показників фізичного розвитку (функціональних, фізичних), визначених у навчальній програмі з фізичного виховання та оцінювання, викладачем навчальної групи, рівня знань та рухових (технічних) здібностей в обраному виді рухової активності шляхом проведення бесід та контрольних (навчально-спортивних) заходів. Кількість студентів навчальної групи навчальної секції фізичного виховання складає 10-15 осіб [8].

До навчальної секції фізичної реабілітації кафедри фізичного виховання розподіляють студентів, у яких за даними анкетування є відхилення в стані здоров'я. До навчальних груп цієї навчальної секції зараховують студентів, які за даними особистої медичної картки, медичного обстеження віднесені до спеціальної медичної групи, групи лікувальної фізичної культури або звільнені від практичних занять. Кількість студентів навчальної групи навчальної секції фізичної реабілітації складає 8-12 осіб.

До навчальної секції спортивного виховання кафедри фізичного виховання розподіляють студентів, які виявили бажання вдосконалювати свою спортивну майстерність у видах спорту цієї секції. До навчальних груп навчальної секції спортивного виховання зараховують студентів, віднесених до основної медичної групи, які за результатами контрольного тестування мають позитивні показники функціональної і фізичної підготовленості та, як правило, показники виконання спортивної класифікації в обраному виді спорту. Кількість студентів навчальних груп навчальної секції спортивного виховання визначається відповідно до їх спортивної кваліфікації та складає 10-15 осіб у навчально-тренувальній групі; 8-12 осіб у групі спортивного вдосконалення; 2-6 осіб у групі вищої спортивної майстерності. Для навчальних груп з ігрових видів спорту кількість студентів відповідно складає 16-20 осіб, 14-18 осіб, 12-16 осіб [8].

Обсяг навчальних годин на тиждень для навчальних груп навчальної секції спортивного виховання складає 6 годин для навчально-тренувальної групи; групи спортивного удосконалення – 8-10 годин; групи вищої спортивної майстерності – 12 годин.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розробок в цьому напрямі. Підбиваючи підсумок, зазначимо, що основним в організаційно-педагогічній характеристиці процесу формування валеологічної компетентності студентів технічних ВНЗ є професійно-прикладна фізична підготовка, що про-

водиться в навчальній та позанавчальній час, змістове наповнення якої регулюється затвердженими програмами з фізичного виховання, структурний та комплексний аналіз яких є предметом окремого більш повного й глибокого наукового дослідження.

Пріоритетними напрямками подальших наукових пошуків визначаємо розгляд функціональних харак-

теристик процесу формування валеологічної компетентності; вивчення особливостей її критеріїв, рівнів сформованості, діяльнісно-мотиваційної компоненти, а також робота зі створення такої моделі формування валеологічної компетентності, результат якої повною мірою відповідав би очікуваням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глагошук О.Г. Педагогічні умови вдосконалення культури зміцнення здоров'я студентів в системі фізичного виховання у вищому навчальному закладі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я)» / О.Г. Глагошук. – К., 2008. – 28 с.

2. Долженко Л.П. Фізична підготовленість і функціональні особливості студентів із різним рівнем фізичного здоров'я: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із фізичного виховання і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Л.П. Долженко. – К., 2007. – 21 с.

3. Королінська С.В. Клубна форма організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із фізичного виховання і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» – Львів, 2007. – 24 с.

4. Богданова О. Е. Образовательная деятельность как условие реализации компетентностного подхода / О. Е. Богданова // Инновации в образовании. – 2009. – № 7. – С. 11-23.

5. Бургун І. В. Актуальність упровадження компетентнісного підходу в освітню практику / І. В. Бургун // Актуальні проблеми державного управління,

педагогіки та психології: Збірник наукових праць Херсонського національного технічного університету. – 2010. – № 1(2). – С. 159-165.

6. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативная целевая основа компетентностного подхода в образовании / И. А. Зимняя. – М.: Исслед. центр проблем качества подгот. специалистов, 2004. – 38 с.

7. Кобцева О. Н. Компетентностный подход к формированию здорового образа жизни младших школьников: автореф. ... дисс. канд. пед. наук; 13.00.01 / О. Н. Кобцева. – Майкоп: Адыгейский государственный педагогический университет, 2010. – 16 с.

8. Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах», затвержене Наказом Міністерства освіти і науки України від 11 січня 2006 року N 4 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4rada.gov.ua.

9. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования / А. В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – №2. – 58-64.

10. Шаповалова Т. Г. Наукові підходи до визначення здоров'язбережувальної компетентності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpbdpu/Ped/2012_3/Shapo.pdf.

REFERENCES

1. Hladoschuk O.H. Pedagogical conditions of improving health strengthening culture in the system of physical training at the higher educational establishment / O.H. Hladoschuk. – K., 2008. – 28 p.

2. Dolzhenko L.P. Physical training and functional characteristics of students with deifferent levels of physical health. / L.P. Dolzhenko. – K., 2007. – 21p.

3. Korolinska S.V. Club form of organization of physical training in higher educational institutions / S. V. Korolinska. – Lviv, 2007. – 24 p.

4. Bohdanova O. E. Educational activity as a condition of realization of competence approach / O. E. Bohdanova // Innovations in education. – 2009. – # 7. – P. 11-23.

5. Burhun I. V. Relevance of applying competence approach into educational practice / I. V. Burhun // Relevant problems of state management, pedagogy and psychology: Collection of scientific works of Kherson national technical university. – 2010. – # 1(2). – P. 159-165.

6. Zimniaia I. A. Key competences as a result target

basis of competence approach in education / I. A. Zimniaia. – M.: Research center of problems of quality of specialists training, 2004. – 38 p.

7. Kobtseva O. N. Competence approach to the formation of healthy lifestyle of junior schoolchildren / O. N. Kobtseva. – Maycop: Adyhey state pedagogical university, 2010. – 16 p.

8. Regulations on organization of physical education and mass sport in higher educational institutions, confirmed by the Order of Ministry of education and science of Ukraine from the 11th of January, 2006 #4 // [Electronic resource]. – Mode of access: zakon4rada.gov.ua.

9. Hutorskoi A. V. Key competences as a component of personally-oriented paradigm of education / A. V. Hutorskoi // Public education. – 2003. – #2. – P. 58-64.

10. Shapovalova T. H. Scientific approaches to the determination of health-preserving competence [Electronic resource]. – Mode of access: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpbdpu/Ped/2012_3/Shapo.pdf.

Р. В. Жалій

ОРГАНИЗАЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОЦЕССА ФОРМИРОВАНИЯ ВАЛЕОЛОГИЧЕСКОГО КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКИХ УНИВЕРСИТЕТОВ

В статье освещаются организационно-педагогические характеристики процесса формирования валеологической компетентности студентов технических вузов Украины через рассмотрение особенностей профессионально-прикладной физической подготовки на основе анализа «Положения об организации физического воспитания и массового спорта в высших учебных заведениях».

Ключевые слова: валеологическая компетентность, физическая культура, массовый спорт, профессионально-прикладная физическая подготовка.

R. V. Zhaliy

ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CHARACTERISTICS OF FORMING VALEOLOGICAL COMPETENCE OF STUDENTS OF TECHNICAL UNIVERSITIES

The article highlights the organizational and pedagogical characteristics of the process of valeological competence of students of technical colleges formation across the peculiarities of the Ukrainian professionally-applied physical training on the basis of the analysis of the «Regulations on the organization of physical education and mass sports in higher education». The solution of this problem will allow determining the optimum ways, forms, methods and means of creating a culture of health protection, sustainable needs in physical development, a high level of physical culture of a young man. This is possible by providing the theoretical justification of these aspects for the implementation of such objectives in the course of professionally-applied physical training in physical education classes in schools, extracurricular sectional studies, retraining. It was determined that the main organizational and pedagogical characteristics of the process of formation of valeological competence of students of technical universities is professionally-applied physical training, which is conducted in academic and extra-curricular time, the content of which is regulated by the approved programs of physical education.

Keywords: valeological competence, physical education, mass sports, professionally-applied physical training.

Подано до редакції 28.03.14
